

PAKALPOJUMU NODROŠINĀŠANAS ORGANIZĒŠANA, LAI ATBALSTĪTU IEKĻAUJOŠU IZGLĪTĪBU

POLITIKAS KOPSAVILKUMS

Politikas konteksts

Visās valstīs aizvien plašāk tiek pieņemts, ka iekļaujoša izglītība piedāvā labākās izglītības iespējas izglītojamajiem ar funkcionāliem traucējumiem, un to atbalsta [Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvencija par personu ar invaliditāti tiesībām \(UNCRPD\) 24. pants](#).

Eiropas Savienības (ES) līmenī [Eiropas Savienības Pamattiesību hartas](#) 26. pantā ir noteikts pamatprincips, ka ES tiesību aktiem un politikas pasākumiem ir jāatbalsta bērnu ar funkcionāliem traucējumiem pilnīga iekļaušana. Tas ir atspoguļots [Eiropas invaliditātes stratēģijas jomā 2010.–2020. gadam](#), kurā nepārprotami ir atbalstīta bērnu ar funkcionāliem traucējumiem iekļaušana vispārējā izglītībā. Turklāt stratēģijā ir noteikts, ka ES ar [programmas „Izglītība un apmācība 2020”](#) starpniecību ir jāatbalsta dalībvalstu centieni novērst juridiskos un organizatoriskos šķēršļus cilvēku ar funkcionāliem traucējumiem iesaistei vispārējās izglītības un mūžizglītības sistēmās un jānodrošina viņiem iekļaujošu izglītību un personalizētu apmācību visos izglītības līmeņos.

Tomēr iekļaujošas izglītības īstenošanai izmantotās pieejas stipri atšķiras, un projekta „Pakalpojumu nodrošināšanas organizēšana” mērķis bija sniegt konkrētus piemērus, lai palīdzētu valstīm virzīties uz tiesībām pamatotas pieejas izmantošanā. Šajā nolūkā ir nepieciešama pieejas maiņa no pakalpojumu nodrošināšanas organizēšanas individuāla atbalsta veidā (kas nereti ir balstīts uz medicīnisku diagnozi) uz analīzi par to, kā sistēmas tiek organizētas, lai vispārīgajām skolām palīdzētu nodrošināt un ievērot visu izglītojamo vajadzības un tiesības. Pašreizējā situācijā ir vajadzīgi arī izmaksu ziņā efektīvi veidi, kā pārvaldīt resursus, vienlaikus saglabājot kvalitāti.

Projekta konstatējumi

Aģentūras dalībvalstis uzsāka trīs gadu projektu „Pakalpojumu nodrošināšanas organizēšana”, lai izskatītu šādu pamatjautājumu: kā iekļaujošā vidē obligātās izglītības jomā tiek organizētas pakalpojumu nodrošināšanas sistēmas, lai nodrošinātu to izglītojamo vajadzības, kuri saskaņā ar UNCRPD ir atzīti par personām ar funkcionāliem traucējumiem?

Projekta dokumentu izpētes, apmeklējumu uz vietas un semināru rezultātā kā priekšnoteikumus iekļaujošas prakses attīstībai un efektīva atbalsta organizēšanai noteica šādus aspektus:

- Konceptuāla skaidrība attiecībā uz iekļaujošu izglītību.
- Tiesību akti un politika, kas atzīst sinerģiju starp *UNCRPD* un [Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par bērna tiesībām \(UNCRC\)](#), lai piešķirtu prioritāti bērnu ar funkcionāliem traucējumiem tiesībām un, lai nodrošinātu konsekventu politiku un praksi visos sistēmas līmeņos.
- Sistemātiska perspektīva, kas vērsta uz visas izglītības sistēmas „iekļaušanas spējas” attīstīšanu un, kas sekmē spēcīgas saiknes, sadarbību un atbalstu visos līmeņos un starp tiem (t. i., starp valsts un pašvaldības politikas veidotājiem, izglītības un skolu vadītājiem, skolotājiem, citiem profesionāļiem, izglītojamajiem un ģimenēm).
- Iekļaujoša atbildība, kas attiecas uz visām ieinteresētajām pusēm, tostarp izglītojamajiem, un sniedz informāciju politikas lēmumu pieņemšanai, lai nodrošinātu visu izglītojamo, jo īpaši vāja snieguma riskam pakļauto izglītojamo, pilnvērtīgu līdzdalību un sasniegumu gūšanu.
- Spēcīga, kopīga vadība, lai efektīvi pārvaldītu pārmaiņas.
- Skolotāju izglītība un nepārtraukta profesionālā pilnveide iekļaušanai, lai nodrošinātu, ka skolotājos veidojas pozitīva attieksme un, ka viņi uzņemas atbildību par visiem izglītojamiem.
- Skaidrs specializēto skolu uzdevums attīstīties par resursu centriem, lai palielinātu vispārīglītojošo skolu spējas un veicinātu kvalitatīvu pakalpojumu nodrošināšanu, kā arī augsti kvalificēta profesionālā atbalsta sniegšanu izglītojamajiem ar funkcionāliem traucējumiem.
- Skolu organizēšana, mācīšanas pieejas, izglītības programma un vērtēšana, kas atbalsta vienlīdzīgas mācīšanās iespējas ikvienam.
- Resursu efektīva izmantošana ar koleģialitātes un sadarbības palīdzību, attīstot atbalsta sniegšanas elastīgu nepārtrauktību, nevis piešķirot finansējumu konkrētām grupām.

Attiecībā uz iepriekš minētajām jomām ir pausta plaša vienprātība gan pētnieciskajā literatūrā, gan Aģentūras darbā, piemēram, [Galvenie principi kvalitātes veicināšanai iekļaujošā izglītībā](#) (2011. gads), kā arī projekta „Pakalpojumu nodrošināšanas organizēšana” darbībās.

Ieteikumi

Turpmāk izklāstītie ieteikumi, kuru pamatā ir projekta iznākumi, ir paredzēti politikas veidotājiem, un to mērķis ir uzlabot atbalsta sistēmas visiem izglītojamajiem, it sevišķi izglītojamajiem ar funkcionāliem traucējumiem vispārizglītojošajās skolās.

Bērna tiesības un līdzdalība

Politikas veidotājiem ir:

- Jāpārskata valsts tiesību akti un izglītības politika, lai nodrošinātu, ka tie atbilst gan *UNCRC*, gan *UNCPRD* principiem un aktīvi atbalsta tos, kā arī atbalsta visu izglītojamo tiesības uz pilnīgu līdzdalību skolā un savu vietējo vienaudžu grupā. Tas it sevišķi ietvertu:
 - tiesības uz izglītību un iekļaušanu;
 - nediskrimināciju funkcionālo trūkumu dēļ;
 - bērna tiesības paust savu viedokli;
 - iespēju saņemt palīdzību.

Konceptuālā skaidrība un saskaņotība

Politikas veidotājiem ir:

- Sistēmas līmeņos un starp tiem jāpaskaidro iekļaušanas jēdziens kā darba kārtība, kas paaugstina kvalitāti un taisnīgumu visiem izglītojamajiem, risinot visu riskam pakļauto grupu, tostarp bērnu ar funkcionāliem traucējumiem, vāja snieguma problēmu. Visiem izglītības politikas veidotājiem ir jāuzņemas atbildība par **visiem** izglītojamajiem.
- Jāņem vērā saiknes starp sistēmas līmeņiem (t. i., starp valsts/vietējiem politikas veidotājiem, vietējiem izglītības/skolu vadītājiem, skolotājiem, citiem profesionāļiem un izglītojamajiem un viņu ģimenēm) un jāattīsta šīs saiknes ar sadarbību un saskaņotām partnerībām starp ministrijām un vietējiem dienestiem. Šādai rīcībai būtu jāpaplašina perspektīvas, jāpalielina savstarpējā sapratne un jāveido visas izglītības sistēmas „iekļaušanas spēja”.
- Jārada stimulsi skolām uzņemt visus vietējās kopienas izglītojamos un jānodrošina, ka vērtēšanas metodes, pārbaudes un citi atbilstības pasākumi atbalsta iekļaujošu praksi un sniedz informāciju turpmākai pakalpojumu nodrošināšanas uzlabošanai visiem izglītojamajiem.

Atbalsta nepārtrauktība

Politikas veidotājiem ir:

- Jāattīsta „atbalsta nepārtrauktība” skolotājiem, palīgpersonālam un it sevišķi skolu vadītājiem, izmantojot izpēti, sociālo tīklu veidošanu un saiknes ar universitātēm un sākotnējās skolotāju izglītības iestādēm, lai nodrošinātu pilnveides iespējas visām grupām kā mūžizglītības izglītojamajiem.
- Jāattīsta speciālo skolu nozīme, lai tās kļūtu par resursu, ar kura palīdzību palielināt vispārizglītojošo skolu spēju un uzlabot atbalstu izglītojamajiem. Ir nepieciešams saglabāt un turpināt attīstīt resursu centru personāla specializētās zināšanas un prasmes veidos, kas ļautu viņiem atbalstīt skolu personālu (piemēram, sniedzot konsultācijas un sadarbojoties), kā arī nodrošināt specializētu tīklu, kas uzlabos atbalstu visiem izglītojamajiem, piemēram, izglītojamajiem ar reti sastopamiem funkcionāliem traucējumiem.
- Jāizstrādā pieejamāka izglītības programma un vērtēšanas ietvari un jāatbalsta lielāka elastība pedagogijā, skolu organizēšanā un resursu piešķiršanā, lai skolas varētu strādāt inovatīvi un attīstīt atbalsta nepārtrauktību izglītojamajiem, nevis šos izglītojamuos iekārtot esošajā sistēmā.

Plašāka informācija ir pieejama projekta „Pakalpojumu nodrošināšanas organizēšana, lai atbalstītu iekļaujošu izglītību” tīmekļa sadaļā:

<http://www.european-agency.org/agency-projects/organisation-of-provision>

LV

<http://www.european-agency.org/disclaimer>